

Діти війни: викрадення маленьких українців як злочин геноциду

Даніл СЕРБІН,
юрист IBC Legal Services

У світі, де війни та конфлікти залишають сліди жаху на мільйонах життів, діти страждають найбільше. На жаль, у сучасних реаліях, коли російська федерація кожного дня вчиняє все більші звірства проти України та українського народу, питання викрадення малечі стають дедалі актуальнішими. Ставши свідками першої судової практики щодо визнання такого виду злочину як геноциду, ми отримали вагомий інструмент у боротьбі за права маленьких українців, які стали жертвами цього надзвичайно тяжкого злочину проти людства.

За офіційними даними, станом на початок серпня 2023 року, росія депортувала або примусово перемістила понад 19 000 українських дітей. Однак ми всі маємо розуміти, що реальні цифри є більшими та страшнішими, з чим також погоджуються Офіс генпрокурора та Офіс омбудсмена України, які визнають, що реальні та статистичні цифри можуть значно різнитися. Водночас російська влада неодноразово заявляла, що «переселила» з України до рф понад 700 000 дітей.

При цьому імперія вбачає у вивезенні українських дітей власну користь, всіляко підтримуючи та стимулюючи сім'ї російських загарбників, які «приймають» і «виховують» насильно вивезених українських дітей у найкращих традиціях російської пропаганди. Це й не дивно, адже нинішнє молоде покоління є набагато свідомішим, аніж окремі жінки та чоловіки, які застали руйнацію Союзу та становлення незалежної української держави, але все одно і понині ностальгують за країною рад і бажують її возз'єднання. Звісно, росія усвідомлює загрозу, яку в найближчі роки становитиме для неї українська молодь, вихована у традиціях любові, поваги та самовідданості своїй Батьківщині, загрозу від молоді, яка була вимушена зростати в умовах військової агресії зі сторони східних сусідів і вже навряд чи коли-небудь зможе забути, а тим паче — простити це їм.

Питання про те, чи може бути депортація українських дітей до рф визнана злочином

геноциду, є складним і вимагає ретельного правового аналізу. Геноцид визначається як систематичне знищення чи примушування до фізичного або психічного винищення групи людей з метою знищення їхньої ідентичності. Поняття геноциду визначене у статтях Римського статуту Міжнародного кримінального суду.

Водночас Парламентська асамблея Ради Європи прийняла резолюцію, що стосується депортації та примусового вивезення українських дітей до росії. Вперше в історії міжнародних документів виникло обговорення можливості факту геноциду, приписуваного рф у контексті юних українців. У цій резолюції вказується на дотримання Конвенції ООН про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, що була прийнята у 1948 році. Також у Конвенції визначаються терміни геноциду та можливі дії, які можуть вважатися геноцидом, зокрема насильницька передача дітей.

Головною метою цієї резолюції є вираження обурення щодо ситуації депортації та насильницького переміщення дітей. Інший важливий аспект — повернути увагу до необхідності повернути усіх цих дітей назад до їхніх родин. Третій аспект полягає в засудженні порушень міжнародного права, зокрема статей Конвенції про геноцид і Римського статуту щодо можливого злочину геноциду.

Для розв'язання питання, чи може конкретна ситуація бути визнана геноцидом, необхідно проводити ретельний юридичний аналіз і збирати відповідні докази. У подібних ситуаціях, коли виникають питання про порушення прав людини та вчинення злочинів проти людства, Міжнародний кримінальний суд (МКС) є судом, відповідальним за розгляд справ і винесення судових рішень. Однак розгляд справ МКС вимагає спеціальної процедури й може бути обмежений територією та часом.

У випадку України злочини рф, пов'язані з подіями на Сході, зокрема з примусовим вивезенням українських дітей, були предметом розгляду МКС. Так, з 18 до 27 вересня у Гаазі відбувалося судове засідання Міжнародного суду ООН за позовом України проти росії щодо Конвенції про геноцид. Відповідно до позиції української сторони, порушення рф полягають у зловживанні міжнародною Конвенцією про запобігання злочину геноциду для виправдання повномасштабного вторгнення. Слухання проходили у два раунди: росія виступала 18 та 25 вересня, а Україна — 19 і 27 вересня.

Як зазначає один із представників української сторони Юрій Білоус: «Вбивство може бути як воєнним злочином, так злочином проти людяності, так і геноцидом. Це залежить від того, який масштаб, на якій території, скільки людей знищено, і найголовніше — за яким планом це робилося. Чи була це широкомасштабна політика? Чи був спеціальний намір знищувати українців саме тому, що вони українці? Тому депортація дітей так, вона теж може бути визнана геноцидом».

Розгляд справи у МКС ще не закінчився, тому ми наразі не можемо оцінити його результати, однак сподіваємося, що весь цивілізований світ займе позицію України, оскільки проблема примусової депортації українських дітей ро-

ЩОБ ВИЗНАТИ СИТУАЦІЮ ЯК ГЕНОЦИД, СЛІД ДОВЕСТИ, ЩО ВОНА ВІДПОВІДАЄ ВСІМ ЕЛЕМЕНТАМ ЗЛОЧИНУ ГЕНОЦИДУ, ЗОКРЕМА:

- 1** Наявність групи людей: наявність певної групи людей, яка може бути визнана групою, що підлягає захисту від геноциду (наприклад, національності, етнічна, релігійна група тощо).
- 2** Систематичність і зорганізованість дій: доказ, що дії були систематичними і зорганізованими, а не випадковими.
- 3** Наявність наміру знищення групи чи її часткове знищення: доказ, що дії були спрямовані на знищення групи або принаймні її часткове знищення.
- 4** Співвідношення масштабу дій і їх наслідків: докази, що дії мають масштаб, який може вважатися достатнім для знищення чи часткового знищення групи.

сією є серйозною та вимагає негайної уваги і вчинення відповідних дій. Попри складність, ми маємо надію, що всі злочини будуть ретельно розслідувані, винні особи покарані, а діти, які стали жертвами цього жахливого переслідування, повернуться додому до своїх родин.

Спільна робота усіх зацікавлених сторін, зокрема правозахисників, міжнародних організацій і міжнародних судових органів, може сприяти вирішенню цієї гуманітарної кризи та відновленню справедливості. За долю дітей, які стали жертвами цього конфлікту, несе відповідальність міжнародне співтовариство, і ми сподіваємося, що усі можливі заходи будуть вжиті для їхнього порятунку та повернення назад до їхніх родин.